

Vertaling en uitleg van Johannes 7:25-31

Lezingenkeuze

De lezingenkeuze van het oecumenisch leesrooster met betrekking tot Johannes 7 doet merkwaardig aan: 7,1-24 (5 sept); 7,25-31 (12 sept); 7,32-39 (19 sept); 7,40-52 (26 sept). Heel hoofdstuk 7 speelt zich af op het Loofhuttenfeest. Dat feest kent in Johannes 7 vier onderdelen, als je oog hebt voor de tijdsaanduidingen: 7,1-9 ('het feest van de Joden, het Loofhuttenfeest is nabij'), 7,10-13 ('op het feest'), 7,14-36 ('toen het feest op de helft was'), 7,37-52 ('op de laatste, grote dag van het feest'). De lezingenkeuze: 7,1-9; 7,10-13; 7,14-36; 7,37-52 was dan ook logischer geweest! Johannes 7,25-31 maakt dus onderdeel uit van de derde scène (7,14-36).

Vertaling

- 25 Enkelen van de Jeruzalemmers dan zeiden:
'Is niet deze degene die ze zoeken te doden?
- 26 En zie, hij spreekt vrijmoedig
en ze zeggen niets tegen hem,
of misschien zijn de leiders waarlijk [werkelijk] tot het inzicht gekomen
dat deze de Christus is.
- 27 Maar van deze weten we waar hij vandaan komt.
De Christus, wanneer hij komt,
niemand weet waar hij vandaan komt.'
- 28 Bij zijn onderricht in de tempel dan riep Jezus uit:
'Jullie kennen mij
en jullie weten waar ik vandaan kom.
En ik ben niet uit mezelf gekomen,
maar hij is waarachtig, die mij heeft gestuurd,
die jullie niet kennen.
- 29 Ik ken hem,
omdat ik van hem afkomstig ben
en die heeft mij gezonden.'
- 30 Zij dan zochten hem te arresteren.
Ook sloeg niemand de hand aan hem,
omdat zijn uur nog niet gekomen was.
- 31 Van de menigte geloofden velen in hem,
ze zeiden:
'De Christus, wanneer hij komt,
zal niet meer tekenen doen dan deze heeft gedaan.'

Opmerkingen bij de vertaling

V. 25: τινες: Veel vertalingen kiezen voor de vertaling 'sommigen'. Ik bepleit – in verband met πολλοὶ ('velen') in v. 31a – voor 'enkelen'. De 'enkelen' en de 'velen' vormen samen de 'menigte' (zie de paragraaf 'twee groepen').

V. 25-27: We horen vier keer 'deze' (οὗτός): v. 25b, v. 26d, v. 27a en v. 31d, waarmee naar de voorgaande spreker van vv. 21-24, Jezus, wordt gewezen, waar het andere aanwijzend voornaamwoord 'die' (εκείνός, in v. 29c) naar God verwijst.

V. 25b: Wie zijn de 'zij' in dit vers? Dat zijn 'de Joden' uit v. 1.

V. 26c: μήποτε, 'of misschien' (zo BDAG 2000, 648 [μήποτε, 3a, zie Luc. 3,15]).

V. 28a: ἔκραξεν (zie ook v. 37). Het werkwoord κράζω heeft de betekenis van 'schreeuwen', 'luid spreken', 'uitroepen' (1,15; 7,28.35; 12,44).

V. 29c: 'Die' (κάκεινός), dat is: degene van wie hij afkomstig is: God.

V. 30: 'Zij dan zochten hem te arresteren. Ook sloeg niemand de hand aan hem ..', zie v. 44: 'Enkelen dan onder hen wilden hem arresteren, maar niemand sloeg aan hem de hand.'

V. 30b: καὶ wordt in de NBG'51 en NBV vertaald met 'maar'. Er staat echter geen ἀλλὰ zoals in v. 44. Ik bepleit de vertaling van καὶ met 'ook'.

V. 30c: 'omdat zijn uur (ῥα) nog niet gekomen was', hier uitgesproken door de verteller, die terugkomt op wat eerder Jezus heeft gezegd: 'Mijn tijd (καιρός) is nog niet gekomen' (v. 6), resp. 'omdat mijn tijd (καιρός) nog niet vervuld is' (v. 8).

V. 31a: 'Van de menigte geloofden velen in hem', waarmee weer teruggekomen wordt op de menigte uit v. 20.

V. 31c-d: De uitspraak van 'velen' wordt vaak vertaald als een vraag: 'Wanneer de Christus komt, zal hij niet meer tekenen doen dan deze heeft gedaan?' Dat lijkt me niet logisch: (1) als je eerst hoort dat ze 'in hem geloofden' en (2) het past ook niet bij de manier waarop de zin is opgebouwd: 'De Christus, wanneer hij komt, zal niet meer tekenen (σημεῖα) doen dan deze heeft gedaan' (vgl. v. 27c). Hier wordt gezinspeeld op Jezus' broeders die willen dat hij naar Judea gaat, 'opdat ook uw leerlingen uw werken (ἔργα) aanschouwen die u doet' (v. 3).

V. 31: Het doet merkwaardig aan om de directe reactie van de farizeeën – die dit de schare over Jezus horen fluisteren (v. 32) – buiten deze lezing te laten! Zij zenden namelijk bedienden (ὑπηρέτας) om Jezus te arresteren, in aansluiting op v. 30: 'Zij dan zochten hem te arresteren'; hoofdstuk 7 eindigt met deze bedienden die Jezus niet hebben meegebracht/gearresteerd (v. 45).

Tot slot, de perikoop zit vol met ontkenningen: 'niet' (v. 25b), 'niets' (v. 26b), 'niemand' (v. 27c), 'niet' (v. 28d), 'niet' (v. 28f), 'niemand' (v. 30b), 'nog niet' (v. 30c), 'niet' (v. 31d). De ontkenningreeks wordt in vv. 32-36 voortgezet.

Jezus geeft in de tempel onderricht

Joh. 7,25-31 maakt dus onderdeel uit van de perikoop die zich afspeelt als het feest op de helft is. Kijken we naar de plaats, dan zitten we nu in de tempel, waar Jezus leert/onderricht geeft (7,14.28). Het begint in dit deel (7,14-36) met een vraag over dat feit: 'Hoe is deze zo geleerd zonder onderricht te ontvangen?'

Thema: 'ze zochten hem te doden'

Hoewel de vraag niet expliciet tot hem gericht is, geeft Jezus daarop wel antwoord, die eindigt met een tegenvraag, waarin hij ingaat op het thema dat heel Johannes 7 domineert, en waarmee dit hoofdstuk begint: de Joden die hem zochten te doden (v. 1, zie v. 19) wat voor Jezus de reden was om zich niet in Judea op te houden (v. 1), maar in Galilea te blijven (v. 1 en v. 9). De menigte reageert op die tegenvraag, vindt dat een raar idee, een gedachte van een demon noemen ze het zelfs. Onze perikoop neemt dan die kwestie op door daarbij aan te sluiten. Nu zijn het enkele inwoners van Jeruzalem: 'Is niet deze degene die ze zoeken te doden?' Ze staan daar verbaasd over, omdat 'zij' (= de Joden) niets zeggen, als hij vrijmoedig spreekt. De vraag die ze stellen, is er dus een van verbazing (vgl. voor de verbazing ook v. 15). Kortom, het thema van het willen doden van Jezus, waarmee de perikoop begint, stamt uit het direct daaraan voorafgaande gedeelte (zie v. 1 en v. 19 en 20). Dit thema van het 'hem zoeken te doden' omraamt de perikoop: v. 25a-b en vv. 30-32.

Thema: 'of deze de Christus is'

Twee keer in deze perikoop wordt gesproken over 'de komst van Christus' (v. 27b en v. 31c). De thematiek of 'deze de Christus is' wordt ingebracht door enkele inwoners van Jeruzalem, die zich afvragen of de leiders misschien tot dat inzicht zijn gekomen. De conclusie die zij - 'enkelen' - trekken is, dat hij niet de Christus is, omdat ze van hem weten waar hij vandaan komt en dat weten ze niet van de Christus, waarna Jezus zegt dat zij – inderdaad – weten waar hij vandaan komt (v. 27a en v. 28c). Het Christuswoord spreekt hij echter niet! Ook de 'velen' maken dit onderscheid tussen 'deze' en 'de Christus'.

Twee groepen

Er is in deze perikoop sprake van twee groepen: een kleine en een grote groep. Over een derde groep 'de leiders wordt gesproken door de 'enkelen'.

De kleine groep zijn 'enkelen van de Jeruzalemmers', de grote groep zijn 'van de menigte velen'. Ze maken allebei onderscheid tussen 'deze' en 'de Christus'. De 'enkelen' beginnen bij 'deze', om daarna te spreken over 'de Christus', de 'velen' die in hem geloven, beginnen bij 'Christus' om daarna te spreken over 'deze'. Dat zorgt voor een chiasme: V. 27 (A) 'deze' + (B) 'de Christus' – (B) 'de Christus' + (A) 'deze'. De 'enkelen' en de 'velen' vormen samen 'de menigte' van v. 20.

Het is geen debat dat zij met hem aangaan. Nergens wordt ook gezegd dat ze hem aanspreken. Maar hij gaat bij zijn onderricht wel op de opmerking van de 'enkelen' in.

De kwestie

De kwestie waar het in deze passage dan ook om lijkt te gaan is, dat 'deze' Jezus niet in hun plaatje 'Christus' past. Is 'deze' toch de Christus, dan dreigen ze de Christus te doden! De perikoop laat twee elementen zien die karakteristiek zijn voor 'de Christus': (1) zijn afkomst (uit de hemel) en (2) zijn tekenen (in het perifere Galilea).

Samenvatting

(1) Johannes 7,25-31 maakt deel uit van een hoofdstuk, hoofdstuk 7, dat zich in zijn geheel afspeelt op het Loofhuttenfeest.

Als je de tijdsaanduidingen voor de onderverdeling bepalend laat zijn, dan is dat hoofdstuk in vier delen te verdelen: 7,1-9 ('het feest van de Joden, het Loofhuttenfeest is nabij'), 7,10-13 ('op het feest'), 7,14-36 ('toen het feest op de helft was'), 7,37-52 ('op de laatste, grote dag van het feest'). Joh. 7,25-31 maakt deel uit van de derde scène: we bevinden ons in de tempel in Jeruzalem en zijn op de helft van het feest. Karakteristiek voor deze scène is dat Jezus onderricht geeft.

(2) Het thema dat heel hoofdstuk 7 domineert, is dat van 'de Joden' die Jezus zoeken te doden. Daarmee begint ook onze perikoop. We horen later van 'bedienden' die er door de overpriesters en farizeeën op uit worden gestuurd om hem te arresteren. Helemaal aan het slot horen we dat ze dat niet hebben gedaan.

(3) In deze perikoop horen we van twee groepen: 'enkelen uit de Jeruzalemmers' en 'velen uit de menigte', en over een derde groep wordt gesproken door de 'enkelen', die spreken over 'de leiders'. Beide groepen maken onderscheid tussen 'deze' Jezus en 'de Christus'. De kleine groep aan het begin maakt dat onderscheid in verband met zijn (bekende) afkomst, de grotere groep maakt onderscheid – heel opvallend – in relatie tot de tekenen die hij heeft gedaan.

(4) Het brengt me bij de vraag: wat is nu de kwestie die in 7,25-31 aan de orde is. Dat is 'of deze de Christus is'. Volgens deze twee groepen past Jezus niet in dat plaatje van

Christus., wat te maken heeft met hun beeld van Christus, hun veronderstelling waar de Christus aan moet voldoen.

(5) Dat lijkt me een boeiend punt voor de preek. Wij spreken heel makkelijk over Jezus Christus. Het is een soort eigennaam van hem geworden. Die situatie ligt in de evangeliën heel anders. In de evangeliën is dat steeds de kwestie. Dat is wat de evangeliën steeds willen laten zien dat hij de Christus is.

Literatuur

M. DE JONGE, *Johannes: Een praktische bijbelverklaring* (Tekst en Toelichting), Kampen 1996.

L. VAN KAMPEN, *Jezus volgens Johannes: Meelezen met de evangelist*, Heerenveen 2016.

J. NIEUWENHUIS, *Het laatste evangelie: Een goed bericht van Johannes voor de gemeente van nu. Deel 1*, Kampen 1995.

J. SMIT, *Het verhaal van Johannes: Sleutelfiguren uit zijn evangelie*, Heeswijk 2015.

H.N. RIDDERBOS, *Het evangelie naar Johannes: Proeve van een theologische exegese. Deel 1 (Hoofdstuk 1-10)*, Kampen 1987.

Sj. VAN TILBORG, *Johannes* (Belichting van het Bijbelboek), Boxtel, Leuven en Brugge 1988.

Nico Riemersma, Den Haag
www.nicoriemersma.nl